

Göteborgs universitet
Institutionen för socialt arbete

Inte en riktig våldtäkt

-En kvalitativ studie av fyra kvinnors tankar kring våldtäkt

Socionomprogrammet, 140p

C-uppsats, 10p
Vårterminen 2007

Författare:
Susanne Olsson

Handledare:
Ninni Carlsson

Förord

Jag vill tacka min handledare Ninni Carlsson som varit mitt bollplank då jag skrivit uppsatsen. Ninni har varit till stor hjälp under arbetes gång.

Jag vill även tacka de informanter som ställt upp i min studie. Tack för att ni så öppet och utan förbehåll har delat med er av era personliga upplevelser/berättelser angående sexualbrott. Jag vill ytterligare rikta tacksamhet till mina informanter vilka hänvisat till fler intresserade informanter som velat medverka i studien.

Göteborgs Universitet
Institutionen för socialt arbete

2007-09-26

Susanne Olsson

ABSTRACT

Titel: Inte en riktig våldtäkt - En kvalitativ studie av fyra kvinnors tankar kring våldtäkt

Författare: Susanne Olsson

Nyckelord Våldtäkt, Ansvarsfördelning, Alkohol, Beteende, Klädsel, Diskriminering.

Denna kvalitativa studie har som syfte att ta reda på hur fyra kvinnors förståelse och tankar kring våldtäkt ser ut. Frågeställningen behandlar vilka handlingar och omständigheter som krävs för att kvinnorna skall kunna kalla ett övergrepp för våldtäkt, samt huruvida den kvinnliga partens (offrets) alkoholpåverkan, klädsel, beteende, tidigare sexuella historia och relationen till gärningsmannen påverkar kvinnornas syn på om ett övergrepp är en våldtäkt eller inte. Kvinnorna i urvalet är mellan 20-35 år och bor i små och mellanstora städer. Två kvinnor har personliga erfarenheter av sexuellt utnyttjade och samtliga kvinnor har någon i sin närhet som har blivit utsatt. Intervjuerna har varit semistrukturerade och i analysen har det använts en fenomenologisk baserad meningskoncentrering där materialet är tematiserat med utgångspunkt i frågeställningarna.

Våldtäkt är ett begrepp som kan te sig trivialt men som är allt annat än det. De definitioner som existerar idag är baserade på motsägelsefulla grunder och föreställningar. Min tolkning är att dessa motsägelser även bromsar processen att uppnå jämlikhet mellan man och kvinna.

1 Bakgrund	5
1.1 Inledning.....	5
1.2 Syfte och frågeställning.....	7
2 Metod	8
2.1 Litteraturstudie.....	8
2.2 Intervjustudie.....	8
2.3 Bearbetande av intervjumaterialet.....	9
2.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	9
2.5 Etik.....	9
3 Tidigare forskning	11
3.1 Lag och praxis.....	11
3.1.1 Ny lag.....	11
3.1.2 Tidigare lag.....	11
3.2 Brottsstatistik.....	12
3.3 Diskriminering i rätten.....	13
3.4 Ungdomars syn på våldtäkt.....	15
4 Teori	17
4.1 Sociologiskt och feministiskt perspektiv.....	17
4.2 Könskonstitueringsprocessen.....	18
5 Intervjuresultat	19
5.1 Våldtagen?.....	19
5.2 Våld i våldtäkt.....	19
5.3 Vilja eller ovilja.....	20
5.4 Alkohol.....	21
5.5 Utmanande klädsel.....	21
5.6 Beteende.....	22
5.7 Sexuell historia.....	23
5.8 Ute själv.....	23
5.9 Våldtäkt i förhållande.....	24
5.10 Inte anmäla.....	24
6. Analys	26
6.1 Våldtäkt definition 1, Handling.....	26
6.1.1 Visa ovilja.....	26
6.1.2 Verifiera vilja.....	27
6.1.3 Risker.....	27
6.1.4 Förståelse för våldtäkt utan våld.....	29
6.2 Våldtäkt definition 2, Känslan.....	30
6.2.1 När har våldtäkt ägt rum.....	30
6.3 Kommentarer.....	30
7 Slutsats	31
7.1 Slutord.....	32

Källförteckning

Bilagor

1 Bakgrund

1.1 Inledning

Detta är en kvalitativ studie om hur fyra kvinnor i åldersgruppen 20-35 år tänker kring våldtäkt. Två av kvinnorna har själva blivit utsatta för sexuellt övergrepp och samtliga informanter har någon i sin närhet som utsatts. Man kan undra hur vanligt våldtäkt egentligen är! Jag personligen har fler personer i min bekantskapskrets som har utsatts samt som känner andra som har utsatts. Samtliga förutom en av personerna i min bekantskapskrets har valt att inte anmäla övergreppet. Vad betyder det? Kan det vara så att lagtexten inte är tillräckligt tydligt definierad och att man därför inte vågar anmäla eftersom man inte vet om det man utsatts för är tillräckligt allvarligt för att kallas för våldtäkt? Kan det vara så som en av mina informanter tror, att man inte anmäler av rädsla för diskriminering i rätten eller att det inte går att bevisa att ett övergrepp skett? Citatet nedan kommer ur en intervju med en av informanterna som har blivit utsatt men som inte anmälde. Hon definierade själv inte brottet som våldtäkt utan som sexuellt övergrepp.

”Jag har ju inte anmält någon heller och jag känner lite att det fanns ingen anledning att anmäla heller.”

(Ur intervju med Lisa)

En anledning till uppkomsten av denna uppsats var vad en person i min bekantskapskrets långt tidigare sagt:

”...för det jag var med om var ju inte en riktig våldtäkt”

Jag har senare insett att hennes förmildrande syn på det faktiska övergreppet beror på att hon känt gärningsmannen och därigenom känt sig skyldig då hon *”inte varit tydlig”* med hennes ovilja till sex och därmed inte heller kunnat räkna våldtäkten som en *”riktig våldtäkt”*.

Jag upplever att en våldtäkt skulle vara oerhört kränkande och svårbearbetad. I citaten nedan kan vi läsa om kvinnors rädsla för att utsättas för våldsbrott:

”I själva verket går vi kvinnor hela tiden omkring och är rädda för att bli våldtagna. Det låter hårdraget men sanningen är att det finns hos oss i bakhuvudet hela tiden.

Vi liftar inte ensamma med en man i en bil.

Varför?

Vi går fort och målmedvetet om vi är ensamma ute efter midnatt.

Varför?

Vi snäser av män som tilltalar oss på krogen eller på gatan.

Varför?

Vår frihet som kvinnor, som hälften av befolkningen, är beskuren.

Vi lever i ett fritt samhälle där det står oss fritt att umgås med män hur och när vi vill. Vi ska hela tiden hålla i minnet att det finns en lång rad situationer vi inte får försätta oss i tillsammans med män därför då kan vi riskera att bli våldtagna. Och blir vi våldtagna i de situationerna har samhället ingen förståelse för oss. Då får vi skylla oss själva”.

(Maria-Pia Boëthius, En oskriven lag om sexuella praxis, 1976)

”Alla de åren när jag kom hem sent på kvällen... jag var ju ändå medveten om att det var ju inte bara till att gå rakt hem utan jag hade nyckeln i handen för att jag skulle kunna slå till någon och jag hade cigaretten i munnen hela tiden för att jag skulle kunna brännmärka den som eventuellt hoppade på mig”

(Ur intervju med Anna)

”När rätten till den egna kroppen är hotad, när kroppslig och sexuell integritet i så stor utsträckning förnekas kvinnor, är idealet om ett jämlikt medborgarskap avlägset”

(Maria Wendt, 2002)

Man kan se dessa citat som ett tecken på att det både nu och under 70-talet fanns/finns en rädsla hos tjejer/kvinnor att bli utsatta för våld. Det verkar även finnas en rädsla för att samhället kan anse att det är offrets eget fel då denna kanske inte ”skött sig” tillräckligt genom att exempelvis gå själv ute på natten. Det blir deras eget fel om de inte följer de normer som finns konstruerade kring kön.

I samhället talas det ofta om att vi vill uppnå jämlikhet mellan könen, men hur ska det gå till när kvinnors integritet är hotad? Varför ska kvinnor ha en beskuren frihet och vara rädda för att någonting ska hända? Hur kan en våldtäkt vara kvinnans fel, varför får hon skylla sig själv? Kanske borde innebörden i ordet ”våldtäkt” definieras bättre?

”Det är nästan en skam att bli våldtagen. Ofta är samhällets syn att du hade för sexiga kläder på dig, därför kan vi inte döma honom, du va inte tillräckligt tydlig, du sa inte nej... Det går ju knappt att bevisa att man har blivit våldtagen heller och därför tror jag inte att det är många som anmäler heller för att det inte går att bevisa, då vill man inte stå inför den där juryn och liksom få alla de frågorna mot sig... Man vill bara glömma det... Man vill liksom inte att alla ska kolla på en o tänka gud ååå hon blev våldtagen”

(Ur intervju med Karin)

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att få de fyra kvinnornas förståelse och tankar kring vad en våldtäkt egentligen är och inte är. Jag vill uppnå en förståelse för hur kvinnor som både utsatts och inte utsatts resonerar kring begreppet samt se om det finns någon gemensam förståelse av vad en våldtäkt är. För att nå mitt syfte har jag haft följande frågeställningar:

- Vilka handlingar och omständigheter krävs?
- Hur påverkar den kvinnliga partens alkoholpåverkan, klädsel, beteende, tidigare sexuella historia?
- Relation till gärningsmannen

2 Metod

Jag har valt att göra en kvalitativ studie där jag använder mig av intervjuer för att besvara mina frågeställningar. Anledningen till att jag valt en kvalitativ studie är att jag vill uppnå en förståelse för hur informanterna tänker kring våldtäkt. Detta skulle inte erhållas via en kvantitativ studie. Kvale (1997) skriver att valet av kvalitativ eller kvantitativ metod handlar om vilka forskningsfrågor som ställs. I en kvalitativ riktning erhålls en mer djupgående, beskrivande och subjektiv förståelse. Min studie har både en dialektisk inriktning som handlar om motsägelser i materialet samt en induktiv strategi där teori och begrepp växer fram ur observations- och intervjuarbetet (Kvale, 1997).

2.1 Litteraturstudie

Utöver intervjustudien har litteraturstudie utförts angående tidigare forskning och teori. På Internet har i huvudsak brottsförebyggande rådets hemsida använts, men även Göteborgs Universitetsbiblioteks databaser. Jag har valt att enbart söka efter svensk litteratur då jag anser att den är mer relevant. Jag tror inte på någon gemensam tolkning av våldtäkt mellan länder, utan att detta är något som landet definierar själva på grund av olika lagstiftningar och kultur.

Nyckelord:

Våldtäkt, ansvarsfördelning, alkohol, beteende, klädsel, diskriminering

2.2 Intervjustudie

Det är framförallt intervjuerna som ligger till grund till denna uppsats.

Jag kontaktade personerna i fråga per telefon där jag utifrån forsknings etiska principer presenterade studien. Samtliga kontaktade visade intresse för att medverka. Urvalet blev därmed som planerat, två kvinnor som blivit sexuellt utnyttjade och två kvinnor som har någon i sin närhet som blivit sexuellt utnyttjad. Det visade sig att även de två kvinnor som medverkar i denna studie som blivit sexuellt utnyttjade känner någon i sin närhet som blivit sexuellt utnyttjad. Personerna i studien är mellan 20-35 år och bor centralt i städer som har mellan 30 000 - 80 000 invånare. De har fått berätta om sina tankar kring våldtäkt, vad det egentligen är samt delat med sig av sina egna erfarenheter. Varje intervju tog 1 – 1.5 timme. Intervjuerna har varit semistrukturerade (Kvale, 1997). En mall med frågor har använts för att ge en grundläggande struktur men samtalen har ändå låtit ”flyta” sin egen väg. En anledning till att intervjuerna låtit ”flyta fritt” är att jag velat se om informanterna själva tagit upp frågeställningar som exempelvis att alkoholberusning kan ses som en förmildrande omständighet i rättegång. Jag har känt av en stor öppenhet hos samtliga informanter och blev förvånad över hur friktionsfritt intervjuerna genomförts. Intervjuerna spelades in i sin helhet med samtycke av den enskilde informanten.

Anledningen till att jag har valt att ha med både offer och icke-offer i min studie är att få en bredare bild av tankar kring våldtäkt. Jag vill ha med offer av den anledningen att jag kan tänka mig att de är insatta i ämnet och kan dela med sig av sina egna erfarenheter. Personer som har någon i sin närhet som har blivit utsatt har förmodligen funderat mycket kring våldtäkt och kan dela med sig hur de själva tänkte och reagerade när den sexuellt utnyttjade personen berättat vad som hänt. Jag har valt att enbart intervjua kvinnor då jag intresseras av den kvinnliga synen på våldtäkt. Jag har gjort denna avgränsning i min studie och är medveten om att jag kunnat få helt andra svar om jag istället valt människor som inte har någon personlig anknytning till sexuella övergrepp samt män.

2.3 Bearbetande av intervjumaterialet

Då varje intervju avklarats återuppspelades den och nedskrevs ordagrant av mig. Vissa affekter, exempelvis när informanten skrattade mycket eller blev låg i rösten, antecknades. Detta för att mer noggrant kunna tolka om affekten i sig har betydelse för det som sagts, exempelvis ironi. Samtliga intervjuer har sedan genomlyssnats samt genomlästs ett flertal gånger för att öka förståelsen för innehållet både i helhet och i detalj. Denna teknik benämns ”läsrundor” (Haavind, 2000). Under arbetets gång har en induktiv analys utförts av materialet genom att jag i huvudsak utgått från materialet och sedan låtit teori och begrepp växa fram (Kvale, 1997). Jag anser att om teori valts innan materialet skapats så hade det riskerats att materialet delvis formas efter teorin. Dock har jag hela tiden tänkt på hur samhället fungerar, det vill säga att jag tillämpat en form av personlig samhällsteori. Detta kan i viss mån påverka hur jag valt direkta frågor samt följdfrågor.

I analysen har fenomenologisk meningskoncentrering använts vilket innebär att den väsentliga meningen i ett långt uttalande ”pressas” ihop och omformuleras till några få ord (Kvale, 1997).

2.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Reliabilitet syftar till forskningsresultatets konsistens. Det vill säga; en undersökning skall kunna upprepas och då nå samma resultat. Detta är med andra ord ett mått på tillförlitlighet. För att säkra reliabiliteten har tillvägagångsprocessen tydliggjorts i metodkapitlet. Vidare har resultaten presenterats i citatform som sedan har tolkats av mig. Läsaren kan därmed själv tolka och dra egna slutsatser och jämföra med mina tolkningar. Validitet handlar om i hur stor utsträckning man har studerat det syfte och de frågeställningar som man sagt sig velat studera, det handlar om giltighet och relevans (Kvale, 1997). Giltigheten säger något om överensstämmelsen mellan vår teoretiska anknytning och vårt empiriska material (Carlsson och Johansson, C-uppsats, 2006). Relevans syftar till hur relevant det empiriska materialet är för syftet och frågeställningen (Kvale, 1997). Validiteten har säkrats genom att en noga granskning av ämnet har gjorts innan intervjugenomförandet. Intervjufrågorna har valt ut med tanke på relevans för frågeställningen. Generaliserbarhet handlar om man kan säga att resultatet är allmängiltigt, det vill säga att det säger någonting om en större grupp (Kvale, 1997). Min avsikt har inte varit att uppnå generaliserbarhet då detta är en kvalitativ studie där intresset riktas mot den subjektiva förståelsen. Generaliserbarheten kan dock stärkas genom att tidigare forskning överensstämmer med det resultat denna studie uppvisar.

2.5 Etik

Jag har utgått ifrån vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet). Då jag presenterade studien för de potentiella informanterna underströks att de kunde avbryta sin medverkan när helst de önskade.

Jag valde att låta informanterna välja tid och plats för intervjun. Samtliga valde att intervjuas i det egna hemmet. Eftersom samtliga informanter känner mig var hemmet den naturliga platsen. Jag uppmanade informanterna att jag helst såg att intervjun genomfördes i avskildhet, detta med anledning av att vi behandlar ett känsligt ämne samt att vi pratar antingen om dem själva eller om personer i deras närhet. Innan intervjun började presenterades, enligt *informationskravet*, vad studien går ut på. Jag poängterade att frågor som informanterna kunde anse vara för känsliga inte behövde besvaras. Informanterna gav efter förfrågan

tillstånd att intervjun spelades in. *Samtyckekravet* tillgodosågs genom att informanterna var villiga att medverka efter att de tagit del av och godkände informationen.

Konfidentialitetskravet tillgodosågs genom att jag garanterade att inte avslöja informantens identitet samt jag upplyste dem om min tystnadsplikt. Jag har inte på något sätt tagit med någon information som kan kopplas till en viss informant. Detaljer som kan avslöja informantens identitet har antingen ändrats eller utelämnats. Jag har av denna anledning valt att ändra informanternas ursprungliga namn och kallat dem för Lisa, Anna, Sandra och Karin. Endast jag har tillgång till det ursprungliga materialet. Min handledare har dock tagit del av merparten av materialet men först efter att informanterna aidentifierats. Intervjuernas ljudupptagningar kommer att destrueras. Informanterna har även upplysts om att relevant information kommer att väljas ut, analyseras och presenteras i denna studie. *Nyttjandekravet* tillgodosågs genom att jag presenterade studiens framtida användande, det vill säga att uppsatsens kommer vara tillgänglig vid Göteborgs universitetets bibliotek.

3 Tidigare forskning

Jag har haft svårigheter att finna tidigare forskning då ämnet är relativt dåligt utrett. Stina Jeffner (1998) har forskat med snarlikt tema. Hon skildrar betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt, dock enbart ungdomars syn. Jag saknar en skildring av vuxnas syn på våldtäkt. På grund av svårigheten att finna forskning inom mitt område har jag valt att presentera, bland annat, relevant lagtext och brottsstatistik i detta kapitel även om detta inte räknas som forskning. Detta kapitel ger dock en grundläggande bild av fenomenet våldtäkt.

3.1 Lag och praxis

I detta kapitel visas hur våldtäkt definieras i lagtexten.

En ny lag infördes första april 2005 och den syftar till att öka skyddet mot sexuella kränkningar och att ytterligare förstärka den sexuella integriteten och självbestämmanderätten (www.regeringen.se).

3.1.1 Ny lag

6 kap. Om sexualbrott (brottsbalken)

1 § Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd (Sveriges rikets lag, 2007).

3.1.2 Tidigare lag

6 kap. Om sexualbrott (brottsbalken)

1 § Den som genom våld eller genom hot som innebär eller för den hotade framstår som trängande fara tvingar någon annan till samlag eller till annat sexuellt umgänge, om gärningen med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med påtvingat samlag, döms för våldtäkt till fängelse, lägst två och högst sex år. Med våld jämställs att försätta någon i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

Är brottet med hänsyn till våldets eller hotets art och omständigheterna i övrigt att anse som mindre allvarligt, döms till fängelse i högst fyra år.

Är brottet grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse, lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om våldet var livsfarligt eller om den som har begått gärningen tillfogat allvarlig skada eller allvarlig sjukdom eller, med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars, visat särskild hänsynslöshet eller råhet (Sveriges rikets lag, 2003).

3.2 Brottstatistik

Nedan kan det utläsas hur vanligt våldtäkter är i dagens Sverige samt hur utvecklingen sett ut det senaste decenniet.

Under de 25 senaste åren har polisanmälningarna för sexualbrott mer än tre dubblats. Sexualbrott är generellt sett brott med en omfattande dold brottslighet, det vill säga med ett stort mörkertal. (Lotta Nilsson BRÅ) Under det senaste decenniet har antalet anmälda våldtäkter ökat med ca 50 procent. Detta förklaras med att fler anmäler men samtidigt att brottsligheten har ökat. År 2004 anmäldes 2630 stycken våldtäkter. Av dessa anmälningar ledde 338 stycken fall till åtal och endast 206 stycken fall mynnade ut i fällande dom. Det finns ett stort mörkertal när det gäller sexualbrott. Några faktorer som påverkar mörkertalet är hur grovt brottet är samt vilken relation offret och gärningsmannen har. Våld som begås i det privata anmäls i mindre utsträckning. Vid en kartläggning av samtliga näst intill fullbordade och fullbordade våldtäkter i Sverige mellan åren 1995 och 2000 visades att åtta av tio fall var gärningsman och offer bekanta (Brottsförebyggande rådet).

Lotta Nilsson vid BRÅ tror att lagändringen är en viktig förklaring till ökning av våldtäktsstatistiken. Antalet polisanmälda våldtäkter, både fullbordade och försök, ökade med 32 procent - från cirka 2 600 till närmare 3 500 under det närmsta året efter lagändringen. Samtidigt minskade anmälningar av sexuellt tvång och utnyttjande med 18 procent. En förklaring till detta tror hon är att en del gärningar som tidigare rubricerades som sexuellt utnyttjande nu bedöms som våldtäkt och därför anmäls fler våldtäkter än utnyttjande. Men det förklaras också med att anmälningsbenägenheten har ökat (Lotta Nilsson BRÅ).

Brottsoffermyndigheten fick i uppdrag av regeringen att genomföra en särskild brottsofferundersökning angående mäns våld mot kvinnor. I denna undersökning kallad "slagen dam" bad man 1740 stycken kvinnor att besvara om de polisanmälde den senaste våldshändelsen, vilken antingen kan ha varit sexuell, fysisk eller hot. Av dessa uppgav 15 procent av kvinnorna att de anmält saken till polisen, 4 procent svarade att de inte polisanmält men att polisen fick kännedom om det i alla fall och övriga 1416 stycken kvinnor varken anmälde saken och att polisen inte fick kännedom om det på annat vis. Om man sedan delar upp kvinnornas svar på vilken typ av våld de utsattes för senaste gången framkommer att 51 procent av kvinnorna vars senaste våldserfarenhet bestod av sexuellt våld och som inte anmälde våldet, har angivit att anledningen till att de inte anmälde var att de ansåg händelsen för obetydlig. 11 procent att kvinnorna kände skamkänslor och 5 procent ville inte blanda in polisen (Lundgren, "Slagen dam", 2001).

3.3 Diskriminering i rätten

Enligt flera författare förekommer i rätten en viss diskriminering av kvinnan gällande brott av sexuell karaktär. Rätten påverkas av faktorer som exempelvis kvinnans klädsel. Ofta tas domslutet med mer hänsyn till gärningsmannen än till offret.

Enligt svensk lag så är ett nej ett nej och kvinnans sexuella bestämmanderätt erkänns. Men då lagen ska tolka i ett enskilt fall kan ett nej bli ett ja eftersom man lägger fokus på mannens upplevelse av kvinnans nej (Sutorius 2003). I rätten måste kvinnan bevisa att hon har sagt nej och att mannen har uppfattat detta (Bergenheim, 2005). Den rättsliga utgångspunkten är att hon vill om hon inte gör motstånd (Diesen 2005). ”Om kvinnors sexuella bestämmanderätt gäller i rätten bör detta också ligga till grund för bedömningar av brott mot denna sexuella bestämmanderätt” (Sutorius, 2003). Wennstam (2002) menar att det i brottsbalkens sjätte kapitel inte står någonting om relationen mellan offer och gärningsman, inte heller någonting om kvinnans beteende före eller efter våldtäkten, trots detta fokuseras mycket kring detta både i samhället och i domstol (Wennstam, 2002). Kvinnans tidigare sexualhistoria, klädsel, flirtighet, alkoholpåverkan samt vilka risker hon tar påverkar om rätten bedömer henne som trovärdig (Diesen, 2005).

Katarina Wennstam är kriminalreporter på SVT. Hon har i den rollen bevakat ett stort antal uppmärksammade gruppvåldtäktsmål som redovisas i boken ”Flickan och skulden” (2002). Boken innehåller material som den dagliga nyhetsrapporteringen sällan har utrymme för. Wennstam bestämde att granska ett antal gruppvåldtäktsdomar i länsrätt och hovrätt för att söka formuleringar kring så kallade ”dumheter” som målsägande kan ha gjort som får det att framstå som att målsägande har del i att det blev en våldtäkt. Wennstam undersöker därmed, enligt min mening, om det förekommer diskriminering i rätten.

Följande material fick hon fram ur sju domar:

- Hon hade konsumerat avsevärda mängder starköl
  - Hon hade med sig en egen flaska sprit som hon blandade till grogg
  - Till en början antecknar tingsrätten att frågan om berusningsgrad har stor betydelse för ställningstagandena i målet
  - Hon hade inte druckit alkohol eller tagit narkotika
  - Hon hade en kort svart klänning, en orange genomskinlig topp, skor samt bh och trosor på sig
  - Blodprov och urinprov visade alkoholkoncentration på 1,2 promille hos målsägande
  - Det ansågs onormalt av en flicka att frivilligt sätta sig i en bil med 4 killar
  - Hon har uppenbarligen haft ovanligt mycket sexuellt umgänge med olika pojkar både före och efter den åtalade händelsen
  - Sommaren 1996 gjorde målsägande sin sexuella debut
  - målsägande drack ganska mycket alkohol under sommaren 1998, även i veckorna. Att det gick rykten om henne där hon kallades hora var hon medveten om, och det gjorde henne ledsen
  - Det gick ett rykte om målsägande att hon va hora som inte tog betalt och att vem som helst fick ligga med henne
  - Han kände till att målsäganden hade sex med många olika killar
- (Wennstam 2002, Sid 131-132)

Wennstam bestämde också att granska ett antal gruppvåldtäktsdomar i länsrätt och hovrätt för att söka formuleringar kring bilden hur våldtäkt ”ska gå till” för att det ska räknas som ett övergrepp.

- Safa hörde aldrig henne säga att de skulle sluta
- Målsägande va så full att hon varken kunde gå eller tala. Om inte någon hade stöttat upp henne skulle hon ha trillat omkull
- Målsägande har däremot även här sagt nej några gånger och försökt få bort händer när det gjorde ont vid de aktiviteter som förekommit i Måns rum. Hon har dock, liksom i tingsrätten, uppgett att hon inte är säker på att Jesper och Nicke uppfattat att hon sagt ifrån
- Hon har också tillagt att hon, sedan det åtalet avsedda sexuella umgänget avslutats, tillbringade natten i Måns säng och att denne då låg bredvid henne, att hon inte vet om det då ”hände något” mellan dem men att detta inte kan uteslutas. (Måns är inte åtalad för våldtäkt)
- Hon verkade vara ”som vanligt” och han fick inte uppfattningen att hon skulle ha blivit utsatt för våldtäkt. Anders har senare berättat att han hade hållit fast henne men Mats minns inte hur.
- Därefter förekom inte något ytterligare sex och hon plockade fram madrasser och lät killarna sova över hos henne under resten av natten.
- Hon har inte träffat Anders någon ytterligare gång efter det inträffade. Däremot har hon haft sex med Kristian efter händelsen. (Kristian är inte åtalad för våldtäkt)

(Wennstam 2002, Sid 133-134)

Wennstams slutsats blir följande:

”Flickan som har skuldbelagt sig själv för att hon följde med de där killarna, för att hon släppte in dem hemma, för att hon tog på sig den där kjolen - den flickan får av samhället veta att hon är medskyldig på grund av sitt agerande och beteende. Till slut spelar det nästan ingen roll hur domstolen dömer - flickan har gång på gång fått höra att en del av skulden är hennes egen”

(Wennstam, 2002 Sid 135)

Wennstam ser ovanstående som ett koppel av fördomar. Hon undrar vems skulden är att detta fortfarande lever kvar och orsakar så mycket skada? Vem är det som upprätthåller det att kvinnan som våldtas och samtidigt är full eller lättklädd anses i mångt och mycket ha sig själv att skylla? För det är denna syn som genomsyrar samhället och rättsväsendet.

(Wennstam 2002)

Det ideala offret är en person eller kategori av individ som, när de drabbas av brott, lättast får fullständig legitim status som offer. Ett exempel är en dam på väg hem mitt på dagen efter att ha tagit hand om sin sjuka syster. Hon blir slagen i huvudet av en stor man som därefter tar hennes väska och använder pengarna till sprit och droger. Ett sådant fall har fem egenskaper:

- Svagt offer. Sjuka gamla eller väldigt unga människor passar särskilt bra som ideala brottsoffer.
- Offret är sysselsatt med ett respektabelt jobb, att ta hand om sin syster.
- Offret är på en plats där hon inte kan klandras vara, på vägen mitt på dagen
- Gärningsmannen är stor och ond.
- Gärningsmannen är okänd och har ingen personlig relation till offret.

(Johansson, Josefine, 2004)

3.4 Ungdomars syn på våldtäkt

Nedan kan vi läsa om hur Stina Jeffner söker ta reda på hur ungdomar ser på vad och vilka handlingar som är att räknas som våldtäkt samt om ungdomarnas syn på våldtäkt förändras beroende på tjejens klädsel, alkoholpåverkan, beteende, risken hon tog samt tidigare sexuella historia.

Stina Jeffners har i sin doktorsavhandling "Liksom våldtäkt, typ" försökt ta reda på betydelsen av kön och heterosexuallitet för ungdomars förståelse av våldtäkt. Den övergripande frågeställning som hon har utgått från formulerar hon som en fråga: Hur ser förhållandet ut mellan det som av ungdomar uppfattas som " normalt " (föreställningar om och/eller erfarenheter av kön och heterosexuallitet) och det som uppfattas som "extremt" (föreställningar om och/eller erfarenheter av våldtäkt)? Det är våldtäktsförståelse hos ungdomar som står i centrum för Jeffners analys och hon menar på att den förståelse som kommer till uttryck hos ungdomarna blir intressant då den antas kan fånga kulturella föreställningar knutna till våldtäkt, kön och heterosexuallitet. Jeffner har i sin studie intervjuat 16 tjejer och killar i 15-års åldern för att ta reda på hur de ser på förhållandet mellan extremt och normalt sex. Några av dessa har själva utsatts för våldtäkt eller våldtäktsförsök och deras åsikter skiljer sig inte ifrån de andras. Stina menar att vissa omständigheter gör att handlingar och händelser som enligt informanterna är att förstå som våldtäkt kan tolkas som någonting annat. Tjejens rykte, hennes sexuella erfarenheter och hennes beteende mot gärningsmannen påverkar nästan mer än något annat om det var en våldtäkt. Om tjejen är kär i killen som våldtar henne och fortsätter att vara kär i honom efter våldtäkten så menar de att det är omöjligt att det handlade om en riktig våldtäkt. Jeffner menar att det verkar finnas ett samband mellan vilken relation offret har till gärningsmannen och om övergreppet benämns med våldtäkt. Om en tjej blir överfallen av en främling så är det lättare att kalla det våldtäkt än om det är en våldtäkt utförd av pojkvännen. Då är det väldigt svårt att säga att det är en våldtäkt enligt ungdomarna.

Den tjej som inte vill ha sex med en kille bör säga ett tydligt eller absolut nej och bör också gå därifrån. Det finns alltså regler som informanterna känner till. Tjejen skall säga nej om hon inte vill, men det finns även regler för hur hon bör säga detta nej. Om tjejen inte säger ett tydligt och klart nej så betyder det att hon vill (Jeffner, 1998). Det var endast en av informanterna som menade att killen borde kunna se på tjejen om hon vill eller inte.

Hur tjejen betar sig efteråt har betydelse för om det var en våldtäkt. Ungdomarna diskuterar våldtäkt som den yttersta förnedringen av en tjej, att hon måste må väldigt dåligt efteråt och uppvisa vissa affekter. Jeffner tolkar detta som att en tjej blir utsatt för våldtäkt men inte tycker att det var den yttersta förnedringen utan att det kunde vara värre, då kan handlingen också tolkas som någonting annat än våldtäkt, något som inte var lika farligt.

Ungdomarna var överens om att ett specifikt fall var våldtäkt men eftersom hon var full och flirtig så fick hon delvis skylla sig själv. Tjejerna i studien menade att den utsatta tjejen hade ett rykte om att vara "lätt på foten". Informanterna menar också att en hora inte kan bli våldtagen eftersom hennes nej inte räknas. En hora är ett skällsord för en person som har många sexuella relationer och därför aldrig kan tänkas säga nej enligt ungdomarna eftersom hon alltid vill. En tjej som är en hora får även lite skylla sig själv eftersom hon är som hon är.

En tjej som klär sig utmanande får också skylla sig själv till viss del. Rykten skapas dessutom om en tjej klär sig utmanande menar ungdomarna.

Ungdomarna ansåg att en kille som är full och utsätter någon för något mot dennes vilja anses inte ansvarig för sina handlingar. En tjej som är full förväntas däremot ta mer ansvar då hon är full än då hon är nykter. Ungdomarna tycker också att det kan vara en våldtäkt i ett specifikt fall men då det var "en bra kille" som utfört gärningen så kan han inte stå som ansvarig för handlingen eftersom han är för bra för att vara en våldtäktsman. Då kan det finnas en våldtäkt utan en gärningsman

4 Teori

Här vill jag belysa hur kön konstrueras och hur de upprätthålls genom att framföra några teoretikers syn på detta. Teorin används som bas vid tolkningen av intervjumaterialet.

4.1 Sociologiskt och feministiskt perspektiv

Den feministiska forskaren söker förstå betydelsen av att vara kvinna respektive man. Den feministiska forskningen menar att kön och makt är – och har varit förknippade med varandra kulturellt, historiskt och samhällsmässigt. Ett feministiskt perspektiv innebär att man kan problematisera betydelsen av kön och könsrelationer för förståelse av våldtäkt (Jeffner 1998). Sociologer menar att genus eller könsrollsskillnader är kulturellt skapade och inte biologiskt bestämda (Carlsson och Johansson, C uppsats, 2006).

I feministisk förståelse tolkas inte våldtäkt som enstaka, avvikande händelser utan som ett uttryck för och upprätthållande av ojämlik fördelning av makt mellan könen. Mäns utövning av våld mot kvinnor kan ses som mäns överordning och kvinnors underordning. Tillgången till våld som maktmedel är viktigt att problematisera när könsmaktsrelationer skall studeras. Våld mot kvinnor ses inte bara som ett tecken, symptom eller bevis på snedvriden maktfördelning mellan könen, utan som ett ordningsupprätthållande fenomen. Kvinnans vetenskap om att våld är en ständig möjlighet, har djupgående konsekvenser för kvinnors relation till män. Våld bör också förstås som centralt i konstitueringen av kön, det vill säga innebörden i att vara man eller kvinna. Våld och överordning kopplas med manlighet samtidigt som rädsla och underkastelse sammanlänkas med kvinnlighet. Kvinnan är positionerad som sexuellt, fysiskt och psykiskt sårbar. Kvinnan växer upp med en bild av sig som tillhörande det svagare könet medan mannen lär sig att det är med fysisk styrka som de mäts i förhållande till varandra. Beskrivningen om hur kvinnan positioneras som fysiskt och sexuellt sårbar fångar en viktig dimension i betydelsen av att vara kvinna. Objektivisering, orörlighet och passivitet lyfts fram i konstruktionen av kvinnlighet. Maud Eduards tolkar objektiviseringens yttersta betydelse som fråntagande av handling. I feministisk teori påtalas ofta hur kvinnor objektivieras och underordnas genom konstruktionen av heterosexualitet. Utgångspunkterna för dessa resonemang är förståelsen av sexualitet som socialt konstruerad och socialt konstruerande. Sexualitet är inte bara något som blivit gjort, utan en praktik som framförallt gör kön. Konstruktionen av heterosexualitet vävs på så sätt samman med normer för maskulinitet och feminitet, normer baserade på åtskillnad och hierarki. Kvinnor som tar eller kräver makt kan inte samtidigt vara sexuellt attraktiva, utan framstår som manliga, eller på annat sätt abnormalt eftersom de spränger gränserna för den förväntade kvinnligheten. När kvinnor velat ta plats i det offentliga rummet, har de således anklagats för att deformera, eller överge, sin kvinnlighet. Deras brott kan uttryckas som "för lite" kön. Under 1800 talet betydde offentlig man politisk man. Offentlig kvinna betydde prostituerad. Den offentliga prostituerade såg som "för mycket" kön (Wendt Höjer, 2002).

Kvinnor som utsätts för objektivisering och sexualisering i form av vardagstrakasserier vittnar ofta om rädsla. Det starka obehag som kvinnor kan känna inför exempelvis en grupp män som ropar nedsättande ord om en kvinnas kropp blir förståeligt genom den koppling som finns mellan objektivisering och sexualisering av kvinnors kroppar och det våld kvinnor utsätts för. Kvinnors rädsla bottnar i att de sammankopplar trakasserier med risken att utsättas för allvarligt våld. Samtidigt som kvinnor tenderar att förminska sådana händelser (ingenting har ju "egentligen" hänt, de har ju inte blivit våldtagna) finns känslan av ett närliggande samband

mellan att bli behandlade som ett objekt och risken att bli fysiskt attackerad, slagen eller våldtagen. (Wendt Höjer, 2002).

4.2 Könskonstitueringsprocessen

Stina Jeffner skriver i boken "Liksom våldtäkt, typ" om Eva Lundgren som har forskat kring könskonstitueringsprocessen. Jeffner tolkar Lundgrens forskning som att det finns hegemoniska normer för kön och sexualitet, vilket exempelvis innebär att tjejer ska vara snälla, ställa upp, vara inkännande och bry sig, samt varken vara alltför sexuellt aktiva eller passiva. Jeffner tolkar detta som konstitutiva regler för kön. Om tjejen säger nej i sista stund och ett försiktigt nej, bryter hon inte mot förväntningarna och de konstitutiva reglerna som en tjej enligt norm bör följa, men om hon däremot säger ett absolut nej till någon som gärna vill ha sex med henne så bryter hon mot dessa förväntningar. Lundgren beskriver att hon som säger nej på "fel" sätt det vill säga inte ett absolut nej, bryter hon mot de regulativa reglerna för hur sexuell samhandling skall gå till. Men hon bryter inte de konstitutiva reglerna för könsförväntningar (Jeffner, 1998).

Jeffner skriver att Eva Lundgren förstår kön i ett processperspektiv. Det att vara/bli man respektive kvinna är något som konstitueras i en livslång interaktionsprocess där aktörerna konstituerar kön bland annat genom att de förutsätter, skapar, vidareutvecklar, fördjupar och förändrar kulturella könsnormer. Lundgren menar att det finns kulturella könsnormer. Varje individ har att förhålla sig till dessa, antingen genom att bryta, följa dem eller både följa och bryta mot dem och möjligen också bidra till att förändra dem. Normer förstår Jeffner som accepterade regler för önskvärt beteende och könsnormer är följaktligen accepterade regler för hur kvinnor och män bör beted sig. Könsnormer är föreskrivande av beteende utifrån kulturella värderingar och ger uttryck i vad som bör vara, det vill säga vad som är "rätt" och/eller "normalt" inom kulturen. En ytterligare sida av normer kring kön är dock snarast att beakta som individers antagande hur de flesta faktiskt gör, vilket kan vara en motsättning till hur man menar att det borde vara. Könsnormer kan därmed vara föreställningar om "normativ normalitet" det vill säga föreskrivande utifrån kulturella värderingar och som "empirisk normalitet" det vill säga föreskrivande utifrån antaganden om hur "de flesta faktiskt gör" (Jeffner, 1998).

Kritiker hävdar dock att den feministiska teorin är ohållbar då den inte tar med våldshandlingar utförda av kvinnor i beräkningen. Undersökningar visar att det både i homosexuella och heterosexuella relationer finns kvinnor som är lika, eller mer, våldsamma än män. En annan kritik mot den feministiska teorin är även om vi alla lever i och blir påverkade av en kultur dominerad av män är det bara en liten andel män som använder våld mot kvinnor (Jasinski, 2001). Statistiska undersökningar visar dock att 40 % av svenska kvinnor någon gång har blivit utsatta för sexuellt tvång i en relation och en fjärdedel av dessa fall hade kunnat rubriceras som våldtäkt (Diesen, 2005).

5 Intervjuresultat

I detta kapitel presenteras informanternas tankar kring vad de anser att en våldtäkt är. Jag kan märka av något motstridiga svar från varje person. Dessa tar jag med i citaten så att du som läsare får möjlighet att följa hur informanterna tänker/resonerar. Då intervjuerna varit semistrukturerade har inte alltid exakt samma frågor ställts till varje informant. Därför kan svaren bli mycket olika samt att vissa svar uteblir. Jag har valt att presentera resultaten okommenterat av andledning att du som läsare ska ha större möjlighet att skapa din egen uppfattning om texten och därmed få större möjlighet att kritisera min analys..

5.1 Våldtagen?

Fråga

Hur vet man att man blivit våldtagen? Är det viktigt vad det man utsatts för kallas?

Lisa

Det är nått som man själv sätter gränsen... Vad spelar det för jävla roll om det va våldtäkt eller utnyttjande för känslan finns fortfarande kvar där, känslan är ju densamma. alltså man känner sig smutsig man känner sig kränkt och i samband med det så man trivs inte med sig själv längre.

Anna

Det är ju en känsla för dem som är inblandade.

Sandra

Det är en känsla av att man blivit kränkt man tycker man sa att man inte ville o han ändå körde på... Jag mådde jättedåligt och kände mig jättekränkt... Vad det kallas liksom det är spelar det någon roll egentligen fast det är ju ändå en kränkning, jo det är ju alltså det känns ju mer som att det är allvar om det är våldtäkt.

5.2 Våld i våldtäkt

Fråga

Krävs det våld och/eller att offret skriker och/eller kämpar genom motstånd för att ett sexuellt övergrepp ska klassas som våldtäkt?

Lisa

Just för att det heter så "våld" täkt liksom att man tror det ska vara någonting med våld inblandat... Du gör motstånd och skriker och du blir slagen, det är den bilden folk har utav våldtäkt... Det är nått som man själv sätter gränsen... Man ska vara försvarslös och inte kunna göra motstånd.... Men egentligen ska man inte behöva skrika för att man ska kunna kalla det våldtäkt... Om tjejen är medvetslös är det våldtäkt.

Anna

Nej det tror jag inte, jag tror att man blir så himla utsatt att man kan bli lite paralyserad på något sätt

Sandra

(Sandra berättar om våldtäkten som hon utsattes för, vilken inte inkluderade våld men som för henne ändå är att kalla våldtäkt)

Jag blev så chockad så jag mer låg ner och vad händer... Jag började inte skrika... Jo jag ser det som en våldtäkt. Gud vad tänkte jag precis efteråt på morgonen... jag tänkte nog att jag hade låtit han ha sex med mig o lotsades inför kompisar att vi hade haft sex... då tänkte jag nog mer att liksom skulle det varit våldtäkt så skulle man slå o skrika o sådär o att jag liksom för mycket lät honom.

Karin

Våldtäkt behöver inte vara hårt

5.3 Vilja eller ovilja

Fråga

Hur ska man förstå när tjejen inte vill? Har tjejen ansvar att tillse att killen är medveten om hennes ovilja till sex eller har killen ansvar att säkerställa tjejens vilja till sex?

Lisa

(Lisa berättar hur hon upplevde övergreppet som hon utsattes för)

Jag har väldigt svårt att säga nej... jag va inte tillräckligt tydlig... Jag skulle aldrig ha uppmuntrat någonting, jag skulle aldrig ha gått hem dit, jag skulle verkligen ha sagt tvärt nej alltså o sen skulle jag aldrig ha sovit över.... Mitt fall ser jag som sexuellt övergrepp... Man kanske inte ser det som våldtäkt när man själv har följt med honom hem utan det va det som va förväntat att jag ska ge honom det när jag följer med honom hem...

Anna

Det är klart att killen kanske inte uppfattar att man inte vill om man inte säger det på något sätt... Alltså får man inget gensvar o hon ligger där som en madrass då är det kanske inte helt ok då är det kanske inget hon är med på, det är ju inte så man börjar ett förhållande med att den ena ligger helt stel och den andra kladdar liksom... En annan människa måste ju vara så pass lyhörd att är det ett nej eller är det ett ja och stannar upp och kolla med den andra just när det gäller en sån här sak... Det är ju en himla intim sak... Ett nej är fan ta mig alltid ett nej, en kille kan få in det i sin hjärna... men ett nej eller vill inte är väl ett bra tecken... Jag rullade en gång ner på golvet och gjorde klart på det sättet.

Sandra

Om man typ skrattar samtidigt då är ju inte ett nej alltid ett nej... usch vad svårt man kan ju ändå tycka att han borde höra på tonfallet liksom om hon menar allvar eller inte usch vad svårt... Klart måste man ju visa att man inte vill killen är ju ingen tankeläsare... för det är väl ingen kille som liksom "är du säker på att du vill, vill du verkligen"? Killar alltså de kör väl på... lika väl som en tjej liksom... tills han eller hon säger att jag har ingen lust, jag vill inte.... Jag ser det som hände mig som en våldtäkt för jag tycker ändå att jag sa tydligt att nej jag vill inte o att han först fattade o han faktiskt sa förlåt o det va så tydligt att jag inte ville jag försökte putta bort honom jag grät efteråt o att han ju faktiskt sa sen efteråt när han va medveten om att han gjort fel liksom... Om killen har missuppfattat signalerna så är det fortfarande en våldtäkt för tjejen.

Karin

*Hon kan ju uttrycka sig på olika sätt men om hon säger jag vill inte då är det ju en våldtäkt...
... Säger hon inte nej och bara har tårar i ögonen så borde han ju också märka att någonting
är fel... Killar måste ju få reda på från tjejen om hon vill eller inte men om hon är medvetlös
så är det ju självklart att hon inte vill... Om hon inte ger någon respons tycker jag inte att
killen ska göra det... En kille som är full o så kanske inte lägger märke till alla signaler
heller...tjejen måste ju visa lite mer då ja hon måste ju visa att hon vill samtidigt som killen
måste ju liksom kolla se...*

5.4 Alkohol

Fråga

Är en full tjej dum? Är det större risk att någonting händer? Får hon skylla sig själv?

Sandra

*Tjejen får inte skylla sig själv om hon druckit sig full men alltså det är ju större risk att
någonting inträffar det är det ju... Jag skulle känt mig mer korkad om jag varit himla full och
blivit mer osäker på mig själv att det verkligen inte var mitt fel.*

Karin

En kille som är full o så kanske inte lägger märke till alla signaler heller...tjejen måste ju visa
lite mer då ja hon måste ju visa om hon vill samtidigt som killen måste ju liksom kolla se...

5.5 Utmanande klädsel

Fråga

Hur påverkar klädseln hur man ser på tjejen samt varför tror du att tjejen bär utmanande
klädsel?

Lisa

*Inte att de får skylla sig själva men jag tycker att deras klädsel på något sätt ändå är fel... det
är klart att man är orolig om hon går iväg med någon man inte vet vem det är man märker ju
ändå lite hur de är alltså killarna och är det en kille som raggas på en tjej med kort kort och
urringning så vet man precis vad den killen vill ha men en kille som raggas på en tjej med
polo och glasögon och sådär så tror jag inte man behöver vara lika orolig faktiskt... Det har
med väldigt dålig självkänsla att göra... jag tror att det tänker så att fan va sexig jag blir nu
kommer jag få alla killar om så de kommer älska mig men jag menar visst de kanske älskar
dig för att de vill sätta på dig förstår du.*

Anna

*Men det är ju skitlöst det finns ju sådana kläder överallt och de flesta som blir våldtagna
det är väl ingen som liksom det är ju ingen som ser ut som de här i Hollywood fan kolla på
dem hur de är klädda ändå men det är väl ingen som säger att de får skylla sig själva för att
det är så ett våldtäktsoffer ser ut alltså det är ju inte och jag tror inte att våldtäkt handlar
heller om hur man är klädd... De bär kläderna för att de vill vara fina på något sätt alltså ja
faktiskt, inför sig själva och inför andra...för visst är det häftigt när någon tittar en gång*

till...om man klädde sig för att ha sex så skulle man bara göra det hemma sen när man har det sen på det torra.

Sandra

Alltså ingen får ju skylla sig själv men ändå på något sätt kan jag väl tycka att klart att man kan tänka att man kan vara lite försiktig o kanske tänka lite på vad man sänder ut för signaler o alltså om man är rädd om sig själv man måste fatta att det finns ändå en hel del idioter där ute som ja tycket att de kläder man har på sig signalerar det ena eller det andra liksom...kläder signalerar ju det gör det ju helt klart... Men sen kan man se det som att liksom man trivs med sig själv och tycker att man är snygg och liksom trivs i de kläderna och vill väl visa upp sig lite...ja alltså sen många är ju medvetna om att det är ju att man vill reta killarna helt enkelt att det är roligt... usch det där skylla sig själv det är farligt spel att spela är det om man har utmanande kläder om man är flirtig o allting.

Karin

Hon vill inte ha sex för att hon har utmanande klädsel...hon tycker kanske det är kul att få lite uppmärksamhet av killar men hon vill inte bli våldtagen för att hon har det på sig...hon kanske bara vill prata med någon ofta tror jag det beror på att man vill ha uppmärksamhet o det är inte för att man vill gå hem med någon o ha sex man kanske har dåligt självförtroende det kanske höjs om killar kollar på en o om killar kollar på en så tänker man att jag är kanske snygg ändå liksom man tänker kanske inte på att det är för att hon har jätteuringning liksom.

5.6 Beteende

Fråga

Hur bör en tjej bete sig? Är tjejen någongång dum?

Lisa

Jag ångrar väldigt mycket att man inte förstod mer... Att man inte förstod hur det fungerade...

(Lisa berättar om sin vän som gick iväg med en kille och hade sex)

Hon va dum för att hon gått iväg med någon som hon inte känner knappt, att hon är så desperat efter kärlek att hon tar vem som helst som å andra sidan inte bryr sig om henne o hur hon mår och bara är intresserad av att utnyttja henne för stunden... Jag tycker att hon är dum som sänker sig själv och sin värdighet så lågt... De flesta killar har nog väldigt svårt att avbryta tror jag... mm det är nog manlig instinkt eller inte instinkt men jo jag tror det.

Anna

Det händer väldigt mycket och av den anledningen kanske man ska funderar liksom över vem man ska ta hem och om man verkligen ska ta med någon på det sättet, på det sättet kanske den människan är dum då att man utmanar ödet ändå för man vet men samtidigt tycker jag ju ändå att man lite lita på folk måste man ju ändå göra man kan ju inte hela tiden gå runt heller och tro att varenda kille är våldtäktsman ju liksom så blir det lätt om man läser tidningarna.

Sandra

(Sandra berättar först om en kompis som blivit sexuellt utnyttjad och jag ifrågasätter varför hon kallar det sexuellt utnyttjande istället för våldtäkt)

Alltså egentligen är det ju lika mycket våldtäkt det det är väl hela denna grejen liksom usch hon gick o la sig i sängen varför gjorde hon det igen alltså hela det att hon skulle varit mer försiktig o ja gått ut därifrån men samtidigt så de kände ju också varandra lite o det kanske va samma grej att hon va chockad o kände att vad händer egentligen o såklart det är konstigt men mm så är det ju.

Karin

(Karin berättar om en kompis som blivit våldtagen)

Hon är ju väldigt vild av sig o hon fester o hon utsätter sig för situationer där det kan hända o då tänker man att det är inte konstigt att det har hänt ändå fast ändå inte det kan absolut inte vara hennes fel liksom... alltså hon är ju väldigt lättfootad o vi vet ju jag vet ju att hon har haft det med mycket killar o hon utsätter sig själv med okända killar o liksom o hon dricker o hon slappnar av o såär liksom så visst hon utsätter ju sig själv för det lite med det är ju absolut inte hennes fel...man ska kunna lita på killar.

5.7 Sexuell historia

Fråga

Påverkar tidigare sexualhistoria hur du ser på våldtäkt? Hur ser du på "slampor" och hur uppkommer deras rykte?

Anna

Jag vet inte, det fanns väl någon som man hörde ett rykte om att alla fick komma till liksom o det kan ju vara ett rykte skapat av killar...sen har det väl funnits flera som har varit skolans slampa liksom och då kan det ju vara på någon som man har trott det om och på någon kompis med en som nog många trodde knullade runt mer än hon liksom gjorde då pga att hon hade utmanande klädsel och så.

Sandra

Prostituerad kan givetvis också bli våldtagna och de ska ha rätt att säga nej men samtidigt så ja jag tar nog det inte lika allvarligt de ligger ju med så många ändå liksom man känner nog jag känner inte lika mycket med dem på samma sätt om jag kollar på tv o en prostituerad har blivit våldtagen än om en 24 årig helt vanligt tjee så känner jag ju mer med henne såklart eftersom det är lättare att sätta sig in i hennes situation... jag tycker nog synd om gud vad svårt alltså det här med slampa vad är en slampa en slampa kan ju vara många saker varför är man en slampa en slampa kan ju iof vara väldigt osäker och ha det här med killar som en slags bekräftelse men ja men när helt spontant tycker jag nog mer synd om hon den här snälla duktiga som håller på sig fast det är lika hemskt ändå hon får ju också säga nej o att hon mer på något sätt har bäddat mer för det då mm så är det ju

5.8 Ute själv

Fråga

Undviker du att gå själv ute på kvällen?

Anna

Ja när jag åkte från (stad) och alla de åren när jag kom hem sent på kvällen vid 23 tiden så skulle jag gå från tågstationen hem och jag va ju ändå medveten om att det va ju inte bara till att gå rakt hem utan jag hade nyckeln i ena handen för att jag skulle kunna slå till någon och jag hade cigaretten i munnen hela tiden för att jag skulle kunna brännmärka den som eventuellt hoppade på mig liksom, så ja. Och jag går inte från stan helst när jag är själv utan liksom jag cyklar så att jag snabbare ska kunna komma hem.

Sandra

Ja, jag går absolut inte själv på kvällen nej...på något sätt när man själv har varit med om det så har man nog lättare att förstå att det verkligen kan hända vem som helst och då är det inte lika lätt att skjuta det ifrån sig.

Karin

Nä jag undviker inte det, jag tycker att (stad) är en väldigt lugn stad...alltså i en stad där jag inte känner igen mig eller i en stad där det händer mycket våldtäkter och sådana där grejor självklart då är man ju orolig då skulle jag nog inte vilja gå själv.

5.9 Våldtäkt i förhållande

Fråga

Hur ser du på våldtäkt i ett förhållande?

Lisa

Många resonerar ju som att du får skylla dig själv, det är en person du känner någon som du levt med varför väljer du att leva med den personen det är inte trovärdigt när en kvinna kommer och säger att hon har blivit våldtagen av sin sambo när man bor under samma tak... tyvärr men det är många som lever under omständigheterna att man väljer kanske inte alltid när man vill ha sex med sin partner utan man låter den välja när den känner för att ha sex.

Anna

Det är ju så i ett förhållande att det är allt från vitt till rött liksom och exakt vart den där våldtäktsgränsen går är ju skitsvår att säga isf men det är ju inte alla gånger man säger att ja idag vill jag ha sex med dig, du kommer inte att våldta mig om vi har sex det är ju svårt att säga vart gränserna går men är det så att man att man säger nej jag vill inte och han ändå fortsätter så är det våldtäkt... Vissa gånger kanske man ställer upp utan att man är sugen men i ett förhållande borde man känna de gränserna på ett annat sätt.

Sandra

Det är nog väldigt ovanligt att någon liksom anmäler sin pojkvän, det är ju inte den typiska våldtäkten... ju mer väl man känner killen ju mer tror jag man blir ifrågasatt...alltså det beror ju på hurdant förhållande jag tycker att de har o hur länge de har varit tillsammans o sånt.

5.10 Inte anmäla

Fråga

Varför tror du att sexualbrottsoffer väljer att inte anmäla?

Lisa

Många gånger är det ju så att man är så rädd för att berätta för vad andra ska säga, det är ju det som gör att ingen anmäler heller. Jag har ju inte anmält någon heller och jag känner lite att det fanns ingen anledning att anmäla heller. Jag känner det att jag får lite skylla mig själv, det som har hänt mig det är mitt eget fel och den dom känslorna jag hade efteråt har jag mig själv att skylla.

Sandra

Jag anmälde inte... alltså i ärlighetens namn tänkte jag nog att jag hade låtit han ha sex med mig o nä o lotsades inför kompisar att vi hade haft sex, vilken korkad grej nä jag erkände inte ens för mig själv liksom.

Karin

Det är nästan en skam att bli våldtagen. Ofta är samhällets syn att du hade för sexiga kläder på dig och därför kan vi inte döma honom. Du va inte tillräckligt tydlig, du sa inte nej... Hon får ju säkert en väldig massa frågor över sig liksom såhär... Det går ju knappt att bevisa att man har blivit våldtagen heller så därför tror jag inte att det är många som anmäler heller för att det inte går att bevisa, då vill man inte stå där inför den där juryn och liksom få alla de där frågorna emot sig... Man vill bara glömma det. Man vill lotsas som ingenting, man vill bara gå vidare tror jag.

6. Analys

6.1 Våldtäkt definition 1, Handling

Den första definitionen av våldtäkt är den att offrets motståndshandlingar avgör om övergreppet är en våldtäkt eller inte. Visar inte offret sin ovilja till sex tydligt nog så är det möjligt att förövaren inte uppfattar denna ovilja till sex. Eftersom rätten fokuserar på förövarens upplevelse av offrets "nej", det vill säga motståndshandlingar, har förövaren en stor chans att gå fri om det anses att detta "nej" inte varit tydligt nog (Bergenheim).

Det blir mindre trovärdigt att kvinnan har blivit våldtagen om hon utsätter sig för risker. Kvinnans klädsel, alkoholpåverkan, tidigare sexuell historia, risker hon tar påverkar kvinnans trovärdighet i rätt (Diesen 2005).

6.1.1 Visa ovilja

Samtliga informanter menar att tjejen måste visa att hon inte vill. Enligt informanterna kan hon visa att hon inte vill genom att skrika, göra fysiskt motstånd, rulla ner på golvet, säga nej, vara sexuellt passiv, gråta eller genom att hon är chockad/paralyserad och därmed är sexuellt passiv.

Jag tolkar dessa handlingar som en norm för hur en tjej bör göra om hon inte vill ha sex. Hon bör göra så för att inte riskera att bli våldtagen och blir hon ändå våldtagen så blir hon mer betrodd i samhället och i rätten. Om offret skriker att hon inte vill ha sex så borde förövaren ha uppfattat detta. Rätten borde då anse att offret varit tydligt nog med sin ovilja till sex. Jag tolkar att om man bryter reglerna för hur man som tjej bör handla och bete sig så har man brutit en norm och därmed gjort fel. Man har alltså inte skyddat sig mot våldet och försatt sig i en risk och därmed har offret sig själv att skylla. Offret hade inte behövt hamna i den situationen om hon handlat annorlunda, genom att säga ett bestämt och absolut nej (Jeffner 1998).

Informanterna i min studie som själva blivit utsatta för sexuellt övergrepp ansåg att de inte hade varit tydliga nog med sin ovilja till sex och att de efteråt kände skuld över att de gjort fel. Handlingen därför ej kallas våldtäkt. De hade alltså brutit normen för hur man bör bete sig. En av informanterna menar att killen inte är en tankeläsare. Den ena informanten berättade om övergreppet för sina vänner några månader efter händelsen. Vännerna bekräftade att det var våldtäkt som hon utsatts för. Jag tolkar att hon trodde att samhället, det vill säga vad andra skulle tolka det hon utsatts för. Skulle samhället tolka det som att det var hon som brutit mot reglerna? Hon fick nu bekräftelse från sina vänner att det var han inte hade följt reglerna. Han hade uppfattat att hon inte ville även om hon inte hade varit tydlig nog. Han hade efteråt sagt förlåt och uppmanat henne att inte nämna det som hänt. Han visste om att hon inte ville även om hon inte varit tydlig, därmed var det en våldtäkt och detta stämmer överens med min första definition av våldtäkt.

6.1.2 Verifiera vilja

Informanterna menar att killen har ett ansvar att tyda om tjejen vill eller inte. Han ska kunna tyda om hon vill eller inte vill ha sex när hon är passiv, när hon är medvetlös. Han ska kunna tyda tonfall och kroppsspråk. Hans ansvar att tyda minskar när han är full menar en informant, han har då svårare att tyda signaler. Tjejen får därför större ansvar att visa att hon inte vill. Informanterna menar att killens ansvar att tyda är lika stort som tjejens ansvar att visa. Men vad har förövaren att förlora på att välja att inte tyda offret? Han kan ju undvika att tyda henne och därmed göra sig fri från ansvar. I rätten läggs ju fokus på mannens upplevelse av kvinnans nej (Bergenheim med flera). Om kvinnan inte gör ett tydligt motstånd så kan mannen välja att inte uppmärksamma hennes ovilja och låta sin egen vilja styra. Informanterna påpekar att killar har väldigt svårt att hålla sig när de är sexuellt upphetsade. De kanske därför väljer att låta lusten styra och inte tar reda på om tjejen verkligen vill.

”Klart man måste ju visa att man inte vill... killen är ju ingen tankeläsare... för det är väl ingen kille som liksom...” är du säker på att du vill, vill du verkligen? ”Killar alltså de kör väl på... tills hon säger jag har ingen lust jag vill inte”
(Ur intervju med Sandra)

Jag upplever att det finns en könsnorm i samhället som säger att killar ska gilla sex. Normen inkluderar en förståelse för en kille som har svårt att avsluta i sista stund. I Jeffners studie menar man att det är synd om killen om tjejen säger nej i sista stund. Hon är dum mot killen och att hon inte ska hetsa upp honom om hon inte planerat ett samlag. Det blir därför hennes fel om hon hetsat upp killen i onödan och att han sedan tagit tillfället i akt och genomfört ett samlag mot hennes vilja (Jeffner 1998).

6.1.3 Risker

Informanterna menar att kvinnor bör undvika följande situationer för att minimera risken för våldtäkt och höja sin trovärdighet inför rätten om eventuellt övergrepp sker:

- Gå ute själv på kvällen/natten
- Gå hem med en främling eller någon hon känner dåligt
- Sova över hos någon hon känner mindre bra
- Flirta i onödan
- Vara alkoholpåverkad
- Bära utmanande klädsel
- Ha många sexuella relationer

Att dessa situationer skall undvikas är en vedertagen norm. En kvinna som bryter mot dess normer är enligt informanterna dum, korkad och inte trovärdig (Diesen 2005).

Samtliga informanter undviker att gå ute sen på kvällen av rädsla för att någonting ska hända, vilket även feministiska teoretiker menar att kvinnor gör, att kvinnan har en medveten känsla av att någonting kan hända (Wendt 2002). Jag tror att det är få kvinnor som är orädda utomhus på natten då de är ensamma. Det blir naturligt att kvinnor/tjejer varnar varandra för att utmana ödet. Informanterna menar att man ska tänka sig för innan man följer med en främmande man hem då det utmanar ödet och ökar risken att någonting kan hända. Teoretiker menar att kvinnors vetskap om att våld är en ständig möjlighet har djupgående konsekvenser

för deras relation till män. Det finns en norm som säger att kvinnor bör vara försiktiga så att onödiga risker undviks. Händer någonting så har samhället ingen förståelse; det är kvinnans eget fel att det hände eftersom hon utsatte sig för en onödig risk (Pia Boethius). Det är alltså en existerande norm att det är fel att som kvinna utsätta sig för risker där kvinnor kan bli utsatta för våld. Kvinnan riskerar att inte bli trodd i samhället och lämnas ensam med skam skuld och en känsla av att blivit kränkt.

Samtliga informanter är medvetna om att klädsel kan påverka kvinnan negativt. Dels genom rykten eller genom att det utstrålar sex och att hon därmed ökar risken att bli våldtagen. Min tolkning blir att det finns normer i samhället för hur tjejen bör eller inte bör klä sig. Samtidigt blir detta ett problem genom det som en av informanterna uttrycker; utmanande kläder finns överallt. Min fråga blir att vad menar samhället med detta? Det blir en motstridig norm att media via kändisar visar denna klädsel och butiker lockar till köpandet, medan rätten visar att klädseln är felaktig och dumdrigt. En kvinna ska dels vara sexig och snygg men samtidigt skötsam och klä sig propert. Informanterna påpekar att kvinnan klä sig utmanande för att vara fin och för att höja sin självkänsla och inte för att hon vill ha sex. En av informanterna säger:

”de här i Hollywood fan kolla på dem hur de är klädda ändå men det är väl ingen som säger att de får skylla sig själva för att det är så ett våldtäktsoffer ser ut...”

Kvinnan vill vara fin och jämför sig med andra, exempelvis kändisar i Hollywood som inspirerar till utmanande klädseln.

En av informanterna menar att hon skulle känna sig korkad om hon varit full vid övergreppet som hon utsattes för. Hon skulle känna att hon blev mindre trovärdig. Detta är ju också sant enligt Diesen (2005). Men varför blir kvinnan korkad för att hon dricker alkohol? Wennstam (2002) har i sin undersökning funnit att alkohol påverkar domen. Detta menar även Diesen (2005). Alkohol är en laglig dryck enligt lag i Sverige. Varför påverkar det tjejens trovärdighet? Är hon så full att hon inte kan uttrycka ett nej så borde väl inte killen ha sex med henne?

En kvinna bör hålla på sig och inte ha många sexuella relationer menar en av informanterna. Om hon inte följer denna norm för hur kvinnan ska bete sig, så får hon mindre empati och det blir mindre synd om henne. Normen säger att en kvinna inte ska vara för sexuellt aktiv eller för sexuellt aktiv (Jeffner 1998). Vart går gränsen för vad som är för aktivt och för passivt? Hur ska kvinnan kunna veta det? Eftersom slampa och hora är skällsord för en tjej som man tror haft många sexuella relationer menar ungdomarna i Jeffners studie (Jeffner 1998). Ungdomarna ser negativt på en tjej som haft mycket sex eller har ett rykte om sig att vara slampa. Ryktet att vara slampa skapas enligt ungdomarna av klädsel och många sexuella relationer. Mina informanter menar att slampans skapas genom vad killar säger eller genom tjejens klädsel. Ungdomarna menar att slampans/ horans nej räknas inte lika mycket eftersom hon annars brukar vilja och man har svårt att tro att hon inte skulle vilja just denna gången.

Två informanter menar också att det är svårt att tro på en kvinna som uttrycker att hon blivit våldtagen av sin pojkvän. Den ena informanten menar att desto bättre förhållandet är desto svårare är det att tro att en våldtäkt har kunnat äga rum. Den andra informanten menar att i många förhållanden låter kvinnan mannen välja när han vill ha sex och att det därför blir svårt att tro på att det var våldtäkt. Min tolkning blir att i ett bra förhållande förväntas tjejen vilja eller ställa upp när killen vill ha sex. Kvinnan förväntas alltså att vara sexuellt aktiv beroende på hur aktiv han vill att hon ska vara, om han vill ha mycket sex bryter det normen för hur en

tjej ska vara. Hon hamnar i två motstridiga normer av att det förväntas att hon ska ställa upp samtidigt som hon inte ska vara för sexuellt aktiv. Detta förutsätter att killen ska vilja ha varken mycket eller lite sex eftersom hon förväntas vara varken för sexuellt passiv eller aktiv. Men enligt norm som jag talat om tidigare så ska killar vilja ha mycket sex. Detta är synen som tjejerna har på killarna. Historiskt sett enligt lag kunde det inte förekomma våldtäkt i ett äktenskap eftersom kvinnans kropp var mannens rättighet (Wendt 2002). Det känns som att detta synsätt inte helt har lämnat oss. Vi fortsätter att upprätthålla denna norm för ordningen i samhället som teoretiker uttrycker att vi tenderar att göra (Wennstam 2002). Det känns som att tjejen luras in i att ha mycket sex med killar då hon följer normen att ställa upp, men sedan får hon ett negativt rykte på grund av att det är fel att vara för sexuellt aktiv enligt norm.

6.1.4 Förståelse för våldtäkt utan våld

Informanterna i min studie sa inget absolut nej till sina förövare och inget våld användes. Hur kan man förstå dem? De kanske tänkte att det var lika bra att ”ställa upp” det vill säga låta honom ha sex medan hon själv bara ligger där, passiv. Sedan skuldbelägga sig själv för att man varit snäll mot honom men dum mot sig själv eftersom hon gick med på det frivilligt inte kämpade sig fri. Hon gjorde fel genom att inte säga ifrån och visa tydligt och man bröt därmed normen med ansvaret att vara tydlig med att man inte vill. Är mannens vilja viktigare än kvinnans blir min fråga? I ett förhållande kanske det är enklare att låta mannen få sex när han vill, men är det en främling så tror jag att det krävs våld. Känner hon förövaren har hon ingen anledning att inte slå sig fri. Kvinnan inte är tillräckligt tydlig av hänsynstagande till honom och hans vilja. Framförallt i ett förhållande. Att det kan vara så här det fungerar kan man tolka genom att 8 av 10 personer blir våldtagen av någon de känner samt att våldtäkter som hänt i det privata anmäls i mindre utsträckning.

6.2 Våldtäkt definition 2, Känslan

Våldtäkt är en känsla hos offret. Hon vet när hon har blivit våldtagen genom känslan av att blivit kränkt. Offret mår jättedåligt och känner sig smutsig och känsla går inte att duscha bort.

6.2.1 När har våldtäkt ägt rum

Samtliga informanter menar att våldtäkt är en känsla. Tjejen känner att hon har blivit våldtagen. Hon känner sig kränkt, smutsig, trivs inte med sig själv, mår jättedåligt och det är en känsla som finns kvar. En av informanterna uttrycker:

”Vad spelar det för jävla roll om det va våldtäkt eller utnyttjande för känslan finns fortfarande kvar där, känslan är ju densamma”.

(Ur intervju med Lisa

Ungdomarna i Jeffners studie (1998) anser att det krävs att kvinnan ska känna att det var den yttersta förnedringen för att det ska kunna kallas för våldtäkt.

Det verkar finnas en samstämmighet mellan informanterna i min respektive Jeffners studie, att våldtäkt är en känsla.

6.3 Kommentarer

Eftersom jag har hittat två olika definitioner på våldtäkt så är det inte konstigt att det blir oklart i definitionen av våldtäkt. De räcker inte med att den ena definitionen för att kallas våldtäkt utan båda krävs. En kvinna som kanske egentligen har blivit våldtagen i handling men som inte känner sig våldtagen, blir därmed inte våldtagen. En kvinna som känner sig våldtagen i känslan men inte genom handling blir inte heller våldtagen. Det blir liksom min vän sa i början att det är ”ingen riktig våldtäkt”. Mina informanter har själva haft svårigheter att definiera vad våldtäkt är. De informanter som själva utsatts har ansett att de känslomässigt blivit våldtagna men har ansett att de, rent fysiskt, inte blivit våldtagna. Eliasson (1997) skriver att kvinnor bagatelliserar de sexuella övergrepp de utsatts för. Man kan säga att offren är hårda mot sig själva och dömer sig själva som skyldiga och därför inte anmäler. Denna hårda självkritik springer ur en rädsla för samhällets ”dom”. Skulle samhället inte anse att övergreppet ifråga var en våldtäkt skulle offret känna skuld och skam. Jag uppfattar det som att många väljer, som några av mina informanter, att glömma och gå vidare istället för att riskera att få samhällets kritiska ögon riktade mot sig. Denna självkriticism anser jag medverkar till definitionssvårigheten av våldtäkt eftersom få egentligen vågar, inför sig själva och samhället, medge att det sexuella övergrepp som de utstod som de facto var en våldtäkt och att det ej var deras fel att övergreppet inträffade.

7 Slutsats

Mitt syfte med studien har varit att ur ett kvalitativt perspektiv få en förståelse kring informanternas tankar kring vad en våldtäkt är. Mina frågeställningar har varit följande:

- Vilka handlingar och omständigheter krävs?
- Hur påverkar den kvinnliga partens alkoholpåverkan, klädsel, beteende, tidigare sexuell historia?
- Relation till gärningsmannen

Min första mest övergripande slutsats är helt enkelt att det är svårt att definiera våldtäkt. Denna slutsats som vid första beskådan kan framstå som trivial är dock komplex. Jag har funnit två olika definitioner av våldtäkt under arbetet med denna studie. Båda definitionerna av våldtäkt måste vara uppfyllda för att det sexuella övergreppet skall räknas som en "riktig" våldtäkt. Dock behöver bara en av definitionerna vara uppfyllt för att det sexuella övergreppet skall utgöra en avsevärd fysisk och känslomässig kränkning som, enligt mig, borde klassas som "våldtäkt". Då en våldtäkt bedöms tas stor hänsyn till innehållet i mina ovanstående frågeställningar. Ofta är detta till nederlag för offret. En tjej som exempelvis var full då hon våldtagits får till viss del skylla sig själv. Har offret en nära relation till förövaren är även detta ett nederlag för offret. En kvinna kan ju inte tänkas vilja ha en relation med en våldtäktsman vilket lättare friskriver förövaren vid våldtäkt. Hon kan ju inte ha ingått en relation med en man som senare visar sig vara en våldtäktsman. Det antas istället att förövaren är en "bra" person och att kvinnan överdriver. Det verkar som att det som är en våldtäkt beror mer på kvinnans egen handling under och efter övergreppet mer än vad förövaren utsatte offret för. Exempelvis räknas ett sexuellt övergrepp där offret inte gjort fysiskt motstånd för att ta sig fri mer sällan som våldtäkt än om offret kämpat och skrikit. I samhället existerar många motsägelsefulla normer. I skyltfönstren, till vilken galleria som helst, marknadsförs sexuellt utmanande kläder och samhällets "dresscode" innebär att kvinnan skall använda just dessa kläder. Blir hon sedan våldtagen används hennes val av kläder mot henne. De kläder som hon enligt norm skall ha på sig för att passa in och vara "rätt" blir i en våldtäktsrättegång "fel" och därtill en anledning till att hon får skylla sig själv att övergreppet ägde rum. En kvinna förväntas, av samhället, att vara snäll, inkännande och vara en person som ställer upp. Hon skall därmed ge sex även om hon inte riktigt vill. I en våldtäktsrättegång används en norm att offret skall på ett mycket tydligt sätt visa sin ovilja till sex. Denna tydlighet och bestämdhet räknas även som okvinnligt enligt tidigare nämnd norm. Säger inte kvinnan ifrån tydligt nog har hon skuld i våldtäkten, men "behåller" sin kvinnlighet. Säger hon ifrån tydligt och bestämt bär hon mindre skuld till våldtäkten men har samtidigt förlorat en del av sin kvinnlighet. Allt enligt dessa normer. Hur hon än gör blir resultatet felaktigt på något sätt. En kvinna skall även vara varken för sexuellt passiv eller för sexuellt aktiv. Hon skall samtidigt vara sin partner till lags och ha sex när partnern anser det passa. Råkar hon då inte ha en partner som är lagom sexuellt aktiv bryter hon ännu en gång mot fastställda normer. Motstridigheterna i samhällets normer gör att det blir kvinnans fel hur hon än gör. Rent historiskt så har kvinnan varit underordnad mannen. Genom att upprätthålla samhällets tvetydiga normer vidmakthålls denna rangordning av mannen och kvinnan även idag. Om motstridigheterna inte elimineras i samhällsnormerna kommer våldtäkt aldrig att kunna definieras och därtill kan jämlikhet könen emellan aldrig uppnås. Som normerna är konstruerade idag kan, som sagt, samhället alltid efter vilja och behov tolka till kvinnans nederlag. Detta grundmurar ojämlikheten mellan man och kvinna enligt mig.

7.1 Slutord

Jag försöker förstå varför informanterna ser på våldtäkt på just det sätt som de gör och varifrån deras syn på våldtäkt kan komma. Finns det någon gemensam samhällsförståelse för våldtäkt? Finns det några gemensamma normer och värderingar för våldtäkt? Min fråga blir den Wennstam uttrycker; vems är skulden för att fördomar ligger kvar? Vem är det som upprätthåller detta synsätt? Många verkar kritisera dessa fördomar. Är det rätten? Är det folket? Är det att folket påverkas av rätten som gör att vi fortsätter att döma tjejer efter deras beteende, sexuella historia och klädsel?

Jag upplever att våldtäkt inte är tydligt definierat i lagstiftningen och att lagen därmed blir svårtolkad. Det kanske är därför det är många fall som inte leder till åtal och att många fall som lett till åtal inte når fällande dom. Om våldtäkt är ottydligt definierat i lagtext och man därmed inte vet begreppets exakta innehåll, hur kan man då döma någon för detta brott? Vidare kan man fråga sig varför det förekommer diskriminering i rätten? Kan det vara så att rätten tillåter diskriminering på grund av att ordet och brottet våldtäkt är vagt definierat?

Eftersom det enligt mig inte finns någon tydlig förklaring på våldtäkt i lagtexten blir min tanke att informanterna hittar sin förklaring till vad våldtäkt är någon annanstans. Vart? Normer? Jag får inte en klarare bild av vad våldtäkt är när jag läser lagtexten. Det står ingenting om klädsel, sexuell historia, hur ovilja till sex skall framföras och så vidare. Det står ingenstans att detta kan räknas som förmildrande omständigheter. Ändå beaktas dessa premisser noggrant. Hur ska man kunna veta när man våldtar eller när man blir våldtagen om det inte är adekvat definierat vilka handlingar som inräknas och vilka handlingar som inte inräknas i rubriceringen våldtäkt.

Genom brottsstatistiken kan det utläsas att det förekommer många våldtäkter i dagens Sverige. Våldtäkterna ökar samt att anmälningens benägenheten ökar. Dock är det många som väljer att inte anmäla. Man kan fråga sig varför det är så? Kan det bero på att man inte vet om det man varit utsatt för var en våldtäkt eller inte? Att alla finner en osäkerhet kring begreppet och tolkar det på olika sätt.

Källförteckning

Bergenheim, Åsa (2005) Brottet, offret och förövaren. Stockholm: Carlsson bokförlag.

Diesen Christian, Lernestedt Claes, Lindholm Torun, Petterson Tove (2005) Likhet inför lagen. Stockholm: Natur och Kultur

Eliasson, Mona (1997) Mäns våld mot kvinnor. Stockholm: Natur och Kultur

Haavind, H (2000) Kön och tolkning- metodiska möjligheter i kvalitativ forskning. Trondheim: Natur och Kultur/ Gylendal Norsk Forlag

Jasinski, Jana(2001) Theoretical explanations for violence against women, 1: Renzetti, Claire(red) Sourcebook on violence against women. London, Sage

Jeffner, Stina (1998) Liksom våldtäkt, typ... - om ungdomars förståelse av våldtäkt. Stockholm: ROKS och Utbildningsförlaget Brevskolan

Kvale, Steinar (1997) Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur

Lundgren Eva, Heimer Gun, Westerstrand Jenny, Kalliokoski Anne-Marie (2001) Slagen dam- Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige- en omfångsundersökning. Umeå: Åströms tryckeri AB

Sutorius, Helena (2003) Bevisprövning vid sexualbrott. Stockholm: Nordstedts Juridiska AB

Sveriges Rikes Lag (2003)

Sveriges Rikes Lag (2007)

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wendt Höjer, Maria (2002)Rädslans politik- Våld och sexualitet i den svenska demokratin. Lund: Wallin och Dalholm Boktryckeri AB

Wennstam, Katarina(2002) Flickan och skulden- En bok om samhällets syn på våldtäkt. Smedjebacken: Fälth och Hässler

Sidor på internet:

www.regeringen.se.

Brottsförebyggande rådets hemsida: www.bra.se.

Boëthius, Maria-Pia (1976) En oskriven lag om sexuella praxis. Sökord: Maria-Pia Boëthius

C-uppsatser

Carlsson Therese, Johansson Cecilia (2004) En man från skogen- En studie om unga män dömda för sexualbrott, om deras tankar kring våldtäkt och den egna domen. C-uppsats Göteborgs Universitet, Institutionen för socialt arbete

Johansson, Josefine (2004) Trovärdiga offer? - En studie av utvecklingsstörda sexualbrottsoffers möjligheter till upprättelse via rättsväsendet. Göteborgs Universitet, Institutionen för socialt arbete

Hej!

Jag går just nu min sista termin på socionomprogrammet och kommer att skiva en uppsats om våldtäkt nu i vår. Jag är intresserad av att undersöka hur unga kvinnor ser på vad som är våldtäkt och därför undrar jag om du är intresserad av att medverka i min studie som behandlar detta.

Det som kommer att hända är att vi bestämmer ett datum för intervjutillfälle därefter får du bestämma plats och tid för intervjutillfälle. Om du ångrar din medverkan kan du när helst du önskar, avbryta din medverkan, vilket innebär att all information destrueras. Du har inga som helst skyldigheter gentemot mig vilket innebär att du bestämmer vilka frågor du vill eller inte vill svara på, du bestämmer om intervjun kan spelas in samt har du full ångerrätt att avbryta.

Informationen från intervjun kommer att bearbetas av mig, delvis tillsammans med min handledare, men jag kommer helt att aidentifiera dig, vilket innebär att ingen kommer att kunna koppla materialet till just dig, detta gäller även min handledare. Jag har full tystnadsplikt och kommer inte att använda informationen på något annat sätt än till denna uppsats. Den information jag finner mest relevant för frågeställning och syfte, kommer att komma med i uppsatsen och uppsatsen kommer att vara tillgänglig vid Göteborgs universitets bibliotek samt på internet. En opponent från min klass kommer även att granska uppsatsen och kritisera den för allmän beskådan under en timme vid GU. Då uppsatsen är godkänd kommer all information utöver uppsatsen att destrueras.

Intervjufrågor:

- Vilket år är du född?
- Var är du född?
- Vart bor du nu?
- Är du intresserad av sociala problem? Läser du om våldtäkter och funderar kring detta? Vad tänker du då? Händer det att du diskuterar det med andra?
- När diskuterade du senast kring våld och våldtäkter? Vad hände i diskussionen? vad pratade ni om?
- Känner du någon som har utsatts? Var det längesen? Har du pratat med den personen om det som hände? Vad hände? Hur tänkte du om det/tänker du om det? Vad skulle man kalla sådana handlingar?
- Har du själv utsatts för sexuellt utnyttjande eller våldtäkt? Var det längesen? Vill du berätta? Hur tänkte du om det då och hur ser du på det idag?
- Vad är en lite väl utmanande klädsel för dig? Vad är utmanande klädsel?
- Har du klätt dig lite väl utmanande
- Fanns det någon anledning till att du klädde dig utmanande? Fick du några kommentarer? Berätta gärna!
- Varför tror du att vissa bär kortkort och/eller djup uringning? Är klädseln fel enligt dig? Får de lite skylla sig själva?
- Tycker du idag när du tänker tillbaka, att du fick skylla dig själv om någon var äcklig eller dum mot dig eftersom du hade sådan klädsel på dig? Berätta
- En tjej som bär utmanande kläder, utmanar hon killar? Är det lite hennes eget fel om hon går med killen hem och sedan inte vill ha sex när hon klär sig så?
- Är det mer synd om en tjej som bär polo tröja och följer med killen hem?
- Är det dumt att följa med någon hem som man inte känner? Varför?
- Har du följt med en kille hem som du inte känner? Kommer du ihåg någon speciell gång? Har det hänt någon gång att du tänkt att det vore korkat att följa med en kille hem? Berätta
- Har du varnat någon kompis från att gå hem med en främmande man? Tycker du att hon var dum? Vad kände du? Får man lite skylla sig själv om man gör det?
- Tycker du själv att det är mindre allvarligt om en prostituerad blir våldtagen av en av hennes kunder än att någon annan som inte är prostituerad blir våldtagen? Varför?
- Minns du skolans slampa? Berätta gärna!. Vad tänkte du? Skulle du tro på henne om hon sa att hon blivit våldtagen av någon du känner väl?
- Hur är din bild av en våldtäktsman?
- Är ett nej alltid ett nej? Killen kanske inte uppfattar det?
- Hur ska tjejen visa att hon inte vill ha sex? Har killen och tjejen lika stort ansvar att visa/verifiera?
- Kräver våldtäkt våld?
- Hur vet man att man har blivit våldtagen?
- Hur vet killen att han våldtar?
- Måste killen ha uppfattat att tjejen inte vill för att handlingen ska kunna kallas för våldtäkt?
- Är man som tjej skyldig att ha sex med sin partner?
- Är det fel att ha många sexuella relationer?
- Är du rädd när du går ensam ute på natten?

